

()

()

:

:

۱.....	مقدمه
۲.....	۱. پیش‌بینی متغیرهای اقتصاد کلان
۶.....	۲. برآورد ارقام عملکرد بودجه ۱۳۸۵
۸.....	۳. نتیجه‌گیری
۹.....	۴. توصیه‌های سیاستی
۱۲.....	منابع و مآخذ

()

()

طبق قانون بودجه سال ۱۳۸۴ (به همراه متمم‌های آن) و لایحه ۱۳۸۵ کل کشور، استفاده از درآمدهای نفتی در بودجه از ۱۹۳/۷ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۸۳ به ۳۲۵/۳ هزار میلیارد ریال در سال جاری و ۳۶۱/۹ هزار میلیارد ریال در سال آینده خواهد رسید که معادل ارزی آن‌ها به ترتیب ۲۲/۷، ۳۶/۱ و ۴۰/۴ میلیارد دلار است (جدول ۱ را ببینید).

این گزارش به دنبال پاسخ به این سؤال مهم است که افزایش در استفاده از درآمدهای نفتی در بودجه چه تأثیری بر اقتصاد ملی و متغیرهای اصلی آن (نرخ تورم و رشد اقتصادی) خواهد داشت. پرسش‌های دیگری که این گزارش به دنبال پاسخ آن است عبارتند از:

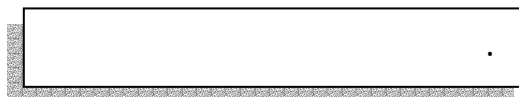
- آیا برآورد درآمدهای مالیاتی دولت، مانند: مالیات بر واردات و مالیات بر کالاهای و خدمات، با توجه به عملکرد اقتصاد ملی در سال آینده محقق می‌شوند یا خیر؟
- عملکرد هزینه‌های جاری دولت و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای دولت چگونه خواهد بود؟
- آیا تملک دارایی‌های سرمایه‌ای به میزان برآوردی در لایحه بودجه محقق خواهد شد یا خیر؟
- اگر هدف دولت کنترل و مهار تورم در سطح فعلی باشد، باید به چه میزان از درآمدهای نفتی در بودجه استفاده کند و جمع کل منابع مالی دولت در آن صورت چه میزان است؟ (به عبارت دیگر دولت در سال آینده حداکثر تا چه میزان می‌تواند هزینه کند به شرط آن‌که بخواهد نرخ رشد نقدینگی را کنترل کند).

به منظور پاسخ به سؤالات مزبور از مدل بازسازی شده RMSM-X^۱ استفاده شده است. مدل مزبور طرف تقاضای اقتصاد را شبیه‌سازی می‌کند و توسط بانک جهانی تهیه شده که از سال ۱۳۸۱ برای سازگاری با شرایط اقتصاد ایران توسط دفتر مطالعات برنامه و بودجه مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی بازسازی شده و جهت تحلیل رابطه بودجه و اقتصاد ملی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

این مدل یک سال را به عنوان سال مبنا در نظر گرفته (در این گزارش داده‌های سال ۱۳۸۳) و با استفاده از فروضی درباره برخی ضرایب و نسبت‌های اقتصادی برای سال‌های آینده و روابط تعریف شده اقتصادی در آن، متغیرهای مختلف اقتصادی را شبیه‌سازی می‌کند. فروض مدل باید با

هم هماهنگ باشند، به عنوان مثال نرخ رشد نقدینگی و نسبت ذخایر خارجی بانک مرکزی به ماه‌های واردات که با استفاده از یک معادله واردات کالا^۱ هماهنگ شده‌اند.

لازم به ذکر است که تغییر فروض مدل، مانند سرعت گردش پول، ضریب فزاینده سرمایه‌گذاری به تولید (ICOR)^۲ و معادله واردات نتایج مدل را نیز تغییر خواهد داد.

از میان متغیرهای اقتصاد کلان دو متغیر رشد اقتصادی و نرخ تورم مورد توجه سیاستگذاران می‌باشند، به طوری که دولت‌ها در برنامه‌های خود بر روی این دو متغیر هدفگذاری می‌کنند. بازیگرانی که نرخ رشد متغیرهای اقتصاد کلان را، از جمله نرخ رشد این دو متغیر، تحت تأثیر قرار می‌دهند عبارتند از: دولت، شرکت‌های دولتی، نهادهای عمومی، سیستم بانکی، بخش خصوصی و بخش خارجی. اما دو بازیگری که بیش‌ترین تأثیر را بر روی نرخ رشد متغیرهای اقتصاد کلان داشته و تحت کنترل سیاستمداران هستند عبارتند از دولت و بانک مرکزی که به ترتیب مسئولیت اجرای سیاست‌های مالی و پولی را برعهده دارند.

در چند سال اخیر افزایش قیمت جهانی نفت و به تبع آن افزایش قیمت نفت صادراتی ایران از یک طرف و افزایش فشارهای هزینه‌ای از طرف دیگر، دولت را به سمت استفاده بیش‌تر از درآمدهای نفتی سوق داده است. به طوری که استفاده دولت از درآمدهای نفتی از ۲۲/۷ میلیارد دلار در سال ۱۳۸۳ به ۳۶/۱ میلیارد دلار در مصوب ۱۳۸۴ (با متمم‌های بودجه) و به ۴۰ میلیارد دلار در لایحه بودجه ۱۳۸۵ خواهد رسید (جدول ۱).

(میلیارد ریال)

	()		
منابع حاصل از نفت و فراورده‌های نفتی	۱۹۴٫۲۳۶	۱۳۸٫۳۵۶	۱۶۵٫۲۲۶
منابع حاصل از استفاده از حساب ذخیره ارزی	۷۰٫۴۸۶	۵۵٫۳۷۶	۱۴۷٫۱۰۲
مالیات عملکرد نفت	۳۱٫۸۶۹		۲۶٫۱۳۴
سود علی‌الحساب سهم دولت از ارزش نفت خام تولیدی	۲۸٫۶۸۲		۲۳٫۵۲۱
جمع	۳۲۵٫۲۷۳	۱۹۳٫۷۳۲	۳۶۱٫۹۸۳
نرخ ارز	۹۰۰۰		۸٫۹۵۰
استفاده از درآمدهای نفتی در بودجه (میلیون دلار)	۲۶٫۱۴۱	۲۲٫۷۳۲	۴۰٫۴۴۵

۱- برآورد با استفاده از مدل معادله واردات ناصر خیابانی صورت گرفته است که در این معادله کشش کوتاه‌مدت واردات نسبت به تولید ناخالص داخلی ۱/۹ و کشش کوتاه‌مدت واردات نسبت به نرخ ارز واقعی ۰/۴۲ برآورد شده است. نگاه کنید به: خیابانی، ناصر، ۱۳۷۸.

2. Incremental Capital – Output Ratio .

افزایش استفاده از درآمدهای نفتی در بودجه، سیاست‌های پولی و ارزی بانک مرکزی را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد، به نحوی که بانک مرکزی برای پرداخت ریالی معادل افزایش در استفاده از درآمدهای نفتی یا باید آن را در بازار ارز به فروش رساند یا آن را به حساب دارایی‌های خارجی خود منظور و معادل ریالی را به حساب دولت واریز نماید. با فرض ثبات در سیاست‌های گمرکی و ثابت بودن تقاضای ارز، اگر بانک مرکزی اقدام به فروش ارز در بازار نماید نرخ ارز کاهش یافته و افزایش واردات کالاها و خدمات و کاهش صادرات کالاها و خدمات را به دنبال دارد.

در حالی که بانک مرکزی معادل ارزی افزایش در استفاده از درآمدهای نفتی را به حساب دارایی‌های خارجی خود منظور کند نیز افزایش نقدینگی و به همراه آن افزایش نرخ تورم و کاهش نرخ ارز واقعی و به تبع آن افزایش واردات کالاها و خدمات و کاهش صادرات کالاها و خدمات را به همراه دارد.

به منظور پیش‌بینی اثر عملکرد بودجه سال ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ بر روی متغیرهای اقتصاد کلان لازم است که رفتار متغیرهای پولی مانند نرخ رشد نقدینگی نیز مد نظر قرار گیرد. جدول (۲) تغییرات عوامل مؤثر رشد نقدینگی را نشان می‌دهد. همان‌طور که در جدول مذکور ملاحظه می‌شود حدود ۸/۸ درصد از ۲۶ درصد رشد نقدینگی در سال ۱۳۸۲ و حدود ۱۲/۴ درصد از ۳۰/۲ درصد رشد نقدینگی در سال ۱۳۸۳ عمدتاً به دلیل خرید ارز از دولت برای تأمین منابع ریالی بودجه و عدم فروش کامل آن در بازار بوده است.^۱ بدیهی است که افزایش استفاده از درآمدهای نفتی در بودجه دولت مستلزم خرید ارز بیش‌تر از دولت برای تأمین منابع ریالی بودجه توسط بانک مرکزی است بنابراین انتظار می‌رود که در سال جاری و سال آینده نرخ رشد نقدینگی به بالاتر از نرخ رشد نقدینگی در سال ۱۳۸۳ (۳۰/۲ درصد)^۲ برسد.

برای تخمین نرخ رشد نقدینگی لازم است ارقام تغییر در بدهی بخش غیردولتی به بانک‌ها، خالص دارایی‌های خارجی بانک‌ها، خالص سایر اقلام، خالص بدهی بخش دولتی به سیستم بانکی و خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی را داشته باشیم. به این منظور برای برآورد نرخ رشد نقدینگی سال‌های ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ فروض زیر در نظر گرفته شده است:

۱. سهم رشد بدهی بخش غیردولتی به بانک‌ها از رشد نقدینگی در حد سال ۱۳۸۲ (که توسط بانک مرکزی قابل کنترل است)،

۲. سهم رشد خالص دارایی‌های خارجی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری و خالص سایر اقلام از رشد نقدینگی در حد سال ۱۳۸۲،

۳. تغییر در خالص بدهی بخش دولتی (دولت و شرکت‌های دولتی) به سیستم بانکی از ارقام قانون بودجه ۱۳۸۴ و لایحه بودجه ۱۳۸۵ به دست آورده می‌شود که تغییر در خالص بدهی دولت به سیستم بانکی از جدول (۵) به نام خلاصه واگذاری و تملک دارایی‌های مالی و تغییر در خالص بدهی شرکت‌های دولتی از پیوست شماره ۲ بودجه شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی

□ نگاه کنید به: بانک مرکزی، گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۲ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۳، ص ۱۲۱.

■ بانک مرکزی، خلاصه تحولات اقتصادی کشور ۱۳۸۳، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، تیر ۱۳۸۴.

وابسته به دولت با محاسبه اختلاف استفاده از تسهیلات بانکی و بازپرداخت وام و تسهیلات دریافتی از سیستم بانکی به دست می‌آید.

با توجه به فروض فوق، تنها متغیری که نیاز به برآورد دارد تا بتوانیم رشد نقدینگی را تخمین بزنیم، تغییر در خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی است.

تغییر در خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی از تبدیل ریالی مازاد تراز پرداخت‌ها (با کسر تغییر در حساب ذخیره ارزی) به دست می‌آید. کنترل مازاد تراز پرداخت‌ها (با کسر تغییر در حساب ذخیره ارزی) در دست بانک مرکزی است که از آن برای کنترل نرخ ارز (کنترل واردات کالا و خدمات) استفاده می‌کند. محاسبات نشان می‌دهد به ازای هر ۱ میلیارد دلار مازاد تراز پرداخت‌ها در سال ۱۳۸۴، ۱/۳ درصد و در سال ۱۳۸۵، ۱ درصد نقدینگی افزایش می‌یابد.^۱ به عبارت دیگر هر ۱ میلیارد دلار استفاده بیش‌تر از درآمدهای نفتی در بودجه در سال ۱۳۸۴، ۱/۳ درصد و در سال ۱۳۸۵، ۱ درصد نقدینگی را افزایش می‌دهد.

چنانچه بانک مرکزی بخواهد متوسط نرخ ارز را در سال جاری در سطح ۹۰۹۰ ریال و در سال آینده در سطح ۸۹۵۰ ریال حفظ نماید، واردات کالا برحسب فوب^۲ به ترتیب به ۴۴ و ۵۳ میلیارد دلار می‌رسد^۳ که در نتیجه آن مازاد تراز پرداخت‌ها (بدون تغییر در حساب ذخیره ارزی) در سال ۱۳۸۴ به میزان ۱۷ میلیارد دلار و در سال ۱۳۸۵ به میزان ۱۵/۴ میلیارد دلار به دست می‌آید (با فرض آن‌که حساب سرمایه تراز پرداخت‌ها طبق جدول ۵ قانون برنامه چهارم محقق شود).^۴ با این محاسبات تغییر در خالص دارایی خارجی بانک مرکزی در سال ۱۳۸۴ به میزان ۲۲/۶ درصد و در سال ۱۳۸۵ به میزان ۱۳/۶ درصد نقدینگی را افزایش می‌دهد (جدول ۲).

با عنایت به مطالب مزبور، جدول (۲) عوامل مؤثر در رشد نقدینگی را برای سال ۱۳۸۲ و ۱۳۸۳ و پیش‌بینی عوامل مؤثر در رشد نقدینگی را برای سال ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ نشان می‌دهد. همان‌طور که در جدول مزبور ملاحظه می‌شود استفاده از درآمدهای نفتی طبق جدول (۱) همراه با سیاست بانک مرکزی برای کنترل نرخ ارز در سطح مقادیر پیش‌گفته شده منجر به ۴۸/۱ درصد رشد نقدینگی در سال جاری و ۳۷/۶ درصد در سال آینده خواهد شد. لازم به ذکر است در محاسبه نرخ رشد نقدینگی مواردی مانند پیش‌فروش تلفن همراه توسط شرکت مخابرات که می‌تواند بخشی از نقدینگی را جذب کند در نظر گرفته نشده است. در اسفند سال ۱۳۸۲ پیش‌فروش تلفن همراه توسط شرکت مخابرات ۳/۷ درصد رشد نقدینگی را کاهش داده‌است (با توجه به آن‌که تمرکز وجوه

□ یک میلیارد دلار در سال ۱۳۸۴ برابر ۹۰۹۰ میلیارد ریال است که تقسیم آن بر نقدینگی سال قبل (۶۸۵۶۹۷/۵) میزان رشد نقدینگی ناشی از افزایش در خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی در سال ۱۳۸۴ را به دست می‌دهد و برای سال ۱۳۸۵ نیز به همین ترتیب محاسبه می‌شود.

▣ واردات کالا برحسب فوب که در تراز پرداخت‌های کشور توسط بانک مرکزی گزارش می‌شود معمولاً بیش‌تر از واردات کالا بر حسب CIF است که توسط گمرک جمهوری اسلامی ایران گزارش می‌شود که علت آن است که هزینه واردات برخی از کالاها پرداخت شده است اما کالای آن هنوز حمل نشده است. در سال ۱۳۸۲ واردات کالا بر حسب سیف ۳۴/۱ و واردات کالا برحسب فوب ۳۶/۶ میلیارد دلار بوده است.

▤ ارقام فوق با استفاده از معادله واردات به دست می‌آید.

▥ تراز پرداخت شامل دو جزء حساب جاری و حساب سرمایه می‌شود. حساب جاری که شامل صادرات و واردات کالاها و خدمات و انتقالات است در مدل محاسبه می‌شود اما برای حساب سرمایه که تغییر در بدهی‌های بلندمدت و کوتاه‌مدت و تغییر در دارایی‌های خارجی بانکهای تجاری است از ارقام جدول (۵) برنامه چهارم استفاده شده است.

(ارقام به میلیارد ریال)

/	/	/	/	/	/	/	/		
/	/	/	/	/		- /	- /		
-۰/۴	-۳۹۸۰/۰	-۰/۱	-۴۰۰/۰	-۱/۱	-۵۸۹۷/۴	-۰/۱	-۴۶۷/۷		دولت
-۰/۶	۶۳۱۰/۶	-۰/۹	۶۱۴۱/۹	۱/۳	۷۰۵۲/۴	-۰/۷	-۲۸۴۵/۶		شرکت‌ها
/		/		/	/	/	/		
۱۳/۶	۱۳۷۸۰۱/۴	۲۲/۶	۱۵۴۸۶۹	۱۲/۴	۶۵۲۳۶/۸	۸/۸	۳۶۶۵۵/۱		خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی
-۸/۵	-۲۸۰۰۶/۱	-۸/۵	-۱۳۵۲۳/۶	۱۵/۰	۷۹۲۴۰/۷	-۸/۵	-۳۵۳۴۰/۲		خالص دارایی‌های خارجی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری ^۳ و ^۵
/	/	/	/	- /	-	/	/		
۳۷/۹	۳۸۲۰۶۴	۴۸/۱	۳۲۹۴۸۳/۳	۳۰/۲	۱۵۹۱۰۱/۱	۲۶/۱	۱۰۹۰۷۲/۴		تغییر در نقدینگی
	۱۳۳۹۷۲۴۴/۷		۱۰۱۵۱۸/۸		۶۸۵۶۹۷/۵		۵۲۶۵۹۶/۴	۴۱۷۵۲۴	نقدینگی

:

۱. سهم از رشد، سهم هر یک از عوامل مؤثر در رشد نقدینگی است. برای مثال تغییر در خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی به میزان ۳۶/۶ هزار میلیارد ریال ۸/۸ درصد از رشد نقدینگی در سال ۱۳۸۲ را تشکیل می‌دهد که از تقسیم تغییر در خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی سال ۱۳۸۲ بر نقدینگی سال ۱۳۸۱ به دست می‌آید.
۲. ارقام مربوط به رشد بدهی بخش غیردولتی به بانک‌ها و خالص دارایی‌های خارجی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری و خالص سایر برای سال‌های ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ برابر سال ۱۳۸۲ فرض شده‌اند و خالص بدهی بخش دولتی به سیستم بانکی برای سال‌های ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ از قانون بودجه سال ۱۳۸۴ و لایحه بودجه سال ۱۳۸۵ محاسبه شده‌اند.
۳. بدون سود و درآمد سال‌های آتی است.
۴. افزایش در خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی عمدتاً به دلیل خرید ارز از دولت برای تأمین منابع ریالی بودجه و عدم فروش کامل آن در بازار است.
۵. افزایش سهم خالص دارایی‌های خارجی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری در سال ۱۳۸۳ ناشی از تجدید نظر در طبقه‌بندی صورت وضعیت دارایی‌ها و بدهی‌های ارزی آن‌هاست.

جمع‌آوری شده در حساب‌های دولتی از حجم نقدینگی می‌کاهد).^۱ چنان‌چه پیش فروش تلفن همراه در سال جاری نیز به اندازه سال ۱۳۸۲ از میزان رشد نقدینگی بکاهد (۳/۷ درصد)، نرخ رشد نقدینگی در سال جاری به ۴۴/۴ درصد می‌رسد.

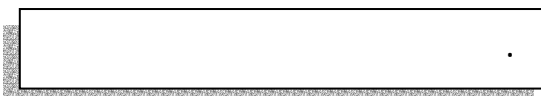
همچنین باید در نظر داشت که محاسبات صورت گرفته با عنایت به این است که بانک مرکزی اجازه کاهش نرخ ارز و به تبع آن افزایش واردات از مقادیر ذکر شده را ندهد.

/ () /

. همچنین باید در

نظر داشت که پیش‌بینی نقطه‌ای یک متغیر امکان‌پذیر نیست بلکه پیش‌بینی روند یا جهت حرکت یک متغیر امکان‌پذیر است بنابراین نمی‌توان با دقت کامل اظهار نمود که نرخ تورم سال‌های ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ به ارقام پیش گفته برسد بلکه تنها می‌توان گفت که استفاده بیش از حد از درآمدهای نفتی برای تأمین مالی متمم‌های بودجه ۱۳۸۴ و افزایش سهم درآمدهای نفتی در لایحه بودجه سال ۱۳۸۵ پتانسیل افزایش نرخ تورم تا ارقام مذکور را ایجاد می‌کنند.

/

جدول (۳) پیش‌بینی ارقام عملکرد بودجه عمومی دولت در سال ۱۳۸۴ را با ارقام مصوب آن و پیش‌بینی عملکرد بودجه عمومی دولت در سال ۱۳۸۵ را در مقایسه با ارقام لایحه ۱۳۸۵ نشان می‌دهد. پیش‌بینی‌ها براساس فروض بخش اول گزارش و با استفاده از مدل RMSM-X صورت گرفته است.

در انجام محاسبات مدل، اقلام عمده بودجه دولت به صورت زیر قابل تفکیک است:

۱. منابع حاصل از درآمدهای نفتی که برابر مقدار آن‌ها در قانون بودجه ۱۳۸۴ به همراه متمم‌های آن و لایحه بودجه ۱۳۸۵ در نظر گرفته شده‌اند.

□ بانک مرکزی، گزارش اقتصادی و ...، ۱۳۸۳، ص ۱۲۱.

▣ در مدل سرعت گردش پول برابر سال ۱۳۸۳ در نظر گرفته شده است.

▤ با در نظر گرفتن اقداماتی نظیر پیش فروش تلفن همراه در سال جاری (به شرط بلوک کردن وجوه آن) اندکی کمتر خواهد بود.

▥ ضریب فزاینده سرمایه‌گذاری به تولید (ICOR) ۷/۱ در نظر گرفته شده است.

۲. ارقام درآمدهای مالیاتی (به جز مالیات عملکرد نفت) که درصد تحقق آن‌ها وابسته به عملکرد اقتصاد در سال آینده است. مانند مالیات بر واردات که وابسته به میزان واردات در سال آینده یا مالیات بر کالاها و خدمات که بستگی به رشد تولید کالاها و خدمات دارد.

۳. ارقام واگذاری دارایی‌های مالی (به جز استفاده از حساب ذخیره ارزی) که به همراه تملک دارایی‌های مالی به طور خالص از اختلاف جمع دریافت‌ها و پرداخت‌ها (ردیف ۱ و ۱۵ جدول ۳) محاسبه می‌شود.

۴. سایر ارقام درآمدی که درصد تحقق آن‌ها را می‌توان برابر با درصد تحقق سال قبل آن‌ها در نظر گرفت (این ارقام درصد کوچکی از دریافت‌های دولت را شامل می‌شود).

۵. اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای که به صورت درصد ثابتی از پیش‌بینی تولید ناخالص داخلی به قیمت جاری در نظر گرفته می‌شوند. به این ترتیب اثر رشد قیمت‌ها نیز در محاسبه رشد آن‌ها لحاظ می‌شود.

در جدول شماره (۳) دو پیش‌بینی از عملکرد بودجه ۱۳۸۴ ارائه شده است که اولی پیش‌بینی عملکرد براساس عملکرد ۹ ماه گذشته بودجه ۱۳۸۴ است و دومی پیش‌بینی عملکرد براساس مدل است. برای محاسبه پیش‌بینی عملکرد براساس عملکرد ۹ ماهه برخی از ارقام از ضرب درصد تحقق ۹ ماهه آن‌ها در بودجه مصوب و برخی برابر با بودجه مصوب در نظر گرفته شده‌اند. در پیش‌بینی عملکرد بودجه ۱۳۸۴ براساس مدل نسبت تملک دارایی‌های سرمایه‌ای به تولید ناخالص داخلی برابر با سال ۱۳۸۳ در نظر گرفته شده است با توجه به آن‌که خالص تملک دارایی‌های مالی مدل از خالص تملک دارایی‌های مالی مصوب (شامل متمم) ۳۹۳۵۵ میلیارد ریال کمتر است و قسمت اعظم واگذاری دارایی‌های مالی از حساب ذخیره ارزی تأمین می‌شود. سرمایه‌گذاری دولت در سال ۱۳۸۴ براساس مدل به ۹۵۳۷۱ میلیارد ریال قابل افزایش است که این رقم تملک دارایی‌های سرمایه‌ای سال ۱۳۸۴ را به ۱۲۵۹۲۴ میلیارد ریال می‌رساند.

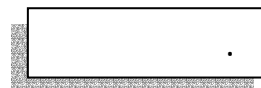
همچنین جدول ۳ ارقام پیش‌بینی عملکرد بودجه ۱۳۸۵ را براساس مدل نشان می‌دهد. همان‌طور که در جدول ملاحظه می‌شود دریافت‌های دولت (بدون واگذاری دارایی‌های مالی) در مدل حدود ۳ هزار میلیارد ریال بیش از لایحه برآورد می‌شود. براساس پیش‌بینی مدل، مالیات‌های مستقیم (بدون مالیات عملکرد نفت) حدود ۷/۵ هزار میلیارد ریال بیش‌تر از لایحه ۸۵ و مالیات بر واردات حدود ۱/۱ هزار میلیارد ریال بیش از لایحه برآورد شده است و مالیات کالاها و خدمات حدود ۵/۹ هزار میلیارد ریال بیش از لایحه برآورد می‌شود که در نتیجه افزایش قیمت‌هاست اما سایر درآمدها حدود ۱۱/۲ هزار میلیارد ریال کمتر از لایحه ۱۳۸۵ برآورد می‌شود.

همچنین طبق این پیش‌بینی پرداخت‌های دولت (بدون تملک دارایی‌های مالی) ۵۷۹ هزار میلیارد ریال برآورد می‌شود (رقم لایحه بودجه ۱۳۸۵ حدود ۵۶۳ هزار میلیارد ریال است).

برآورد مدل نشان می‌دهد که افزایش قیمت‌ها موجب می‌شود هزینه جاری دولت به حدود ۴۶۱ هزار میلیارد ریال برسد. این رقم حدود ۸۲ هزار میلیارد ریال بیش از رقم لایحه ۱۳۸۵ به دست آمده است.

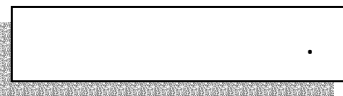
تملك دارایی‌های سرمایه‌ای حدود ۱۱۷ هزار میلیارد ریال برآورد می‌شود که حدود ۶۷ هزار میلیارد ریال کمتر از رقم پیش‌بینی شده لایحه بودجه ۱۳۸۵ کل کشور است. بنابراین پیش‌بینی می‌شود در سال آینده نیز طبق روند سال‌های گذشته اعتبارات تملك دارایی‌های سرمایه‌ای کمتر از حد محقق شده (۶۴ درصد تملك دارایی‌های سرمایه‌ای در لایحه بودجه) و صرف افزایش اعتبارات هزینه جاری دولت گردد.

در انتهای جدول (۳)، خالص تملك دارایی‌های مالی از اختلاف ردیف (۱) و ردیف (۱۵) به میزان ۱۶۸/۷ هزار میلیارد ریال به دست می‌آید که ۱۲/۵ هزار میلیارد ریال بیش از لایحه بودجه ۱۳۸۵ می‌باشد. لازم به ذکر است که قسمت اعظم واگذاری دارایی‌های مالی در لایحه بودجه ۱۳۸۵ از حساب ذخیره ارزی تأمین می‌شود (حدود ۸۰ درصد).

نکته قابل توجه در پیش‌بینی‌های صورت گرفته آن است که با افزایش قیمت‌ها، اعتبارات هزینه‌ای (جاری) افزایش می‌یابد و برای پوشش افزایش اعتبارات هزینه‌ای، دولت از درآمدهای نفتی بیش‌تر استفاده می‌کند که استفاده بیش‌تر از درآمدهای نفتی در بودجه، با افزایش خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی (با فرض خرید ارز توسط بانک مرکزی) منجر به افزایش نقدینگی و تورم می‌شود. بنابراین دور باطلی به وجود می‌آید که حاصل استفاده بیش از حد درآمدهای نفتی است. به این ترتیب که، استفاده از درآمدهای نفتی بیش از مازاد تقاضای ارز (بدون صادرات نفتی) در سطح نرخ ارز معین (مدنظر بانک مرکزی) همانند استقراض دولت از بانک مرکزی عمل کرده، منجر به رشد قیمت‌ها و به تبع آن رشد اعتبارات هزینه‌ای دولت می‌شود.

توضیح آن‌که چنانچه تقاضای ارز (شامل واردات کالاها و خدمات و سایر پرداخت‌های ارزی می‌شود) و عرضه ارز (کل دریافت‌های ارزی منهای صادرات نفت خام) را در نظر بگیریم، شکافی بین تقاضای ارز و عرضه ارز وجود دارد که با استفاده از درآمد ناشی از صادرات نفت خام پر می‌شود. حال اگر ارز مورد استفاده از درآمدهای نفتی در بودجه دولت بیش از شکاف مذکور باشد مازاد آن باید توسط بانک مرکزی خریداری شود که خرید ارز توسط بانک مرکزی خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی را افزایش می‌دهد که به موجب آن نقدینگی رشد کرده و موجب افزایش قیمت‌ها می‌شود. بنابراین استفاده از درآمدهای نفتی بیش از مازاد تقاضای ارز (بدون صادرات نفتی) در سطح نرخ ارز معین (مدنظر بانک مرکزی) همانند استقراض دولت از بانک مرکزی عمل می‌کند و تنها تفاوت آن‌ها این است که استقراض دولت از بانک مرکزی خالص بدهی دولت به سیستم بانکی را افزایش می‌دهد در حالی که استفاده بیش از مازاد تقاضای ارز (بدون صادرات نفتی) خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی را افزایش می‌دهد اما هر دو آن‌ها از عوامل مؤثر در رشد نقدینگی محسوب می‌شوند (جدول ۲ را ببینید).

راه حل آن است که ابتدا مازاد تقاضای ارز (بدون صادرات نفتی) در سطح نرخ ارز مطلوب (بسته به رویکرد اقتصادی) محاسبه شود. این میزان حداکثر میزان قابل استفاده از درآمدهای نفتی در بودجه (شامل سهم شرکت نفت) را به دست می‌دهد که با کسر سهم شرکت ملی نفت حداکثر میزان قابل استفاده از درآمدهای نفتی در بودجه به دست می‌آید. (برای سال ۱۳۸۵ با سطح نرخ ارز ۸۹۵ تومان حدود ۲۳/۶ میلیارد دلار). این رقم به علاوه پیش‌بینی سایر درآمدهای دولت، جمع کل منابع مالی دولت را به دست می‌دهد. ستون آخر جدول (۳) پیش‌بینی عملکرد ۱۳۸۵ را بر این اساس نشان می‌دهد. همان‌طور که در جدول ملاحظه می‌شود جمع کل منابع مالی دولت حدود ۳۹۰/۸ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی می‌شود اما پرداخت‌های (بدون تملک دارایی‌های سرمایه‌ای) با ثابت گرفتن نسبت اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای به تولید ناخالص داخلی به قیمت‌های ثابت ۱۳۷۶، (برابر با سال ۱۳۸۳) ۵۲۹/۹ هزار میلیارد ریال برآورد می‌شود که حدود ۱۳۹ هزار میلیارد ریال از جمع کل منابع مالی دولت بیش‌تر است و بنابراین لازم است که دولت اصلاحات جدی را برای کاهش هزینه‌های خود انجام دهد. در این صورت در سال ۱۳۸۵ نرخ رشد نقدینگی ۲۴/۱ درصد، نرخ تورم ۱۵/۹ درصد و واردات کالا برحسب قوب ۵۱/۵ میلیارد دلار برآورد می‌شود.

(ارقام به میلیارد ریال)

***	**	**	**	() *	()	
۲۶۶۸۸۳	۲۴۲۸۳۹	۲۳۹۴۹۳	۲۰۶۴۰۳	۱۷۹۲۱۱	۲۰۲۱۶۹	۲
۷۷۳۶۵	۸۵۸۹۱	۷۸۳۹۲	۶۲۲۴۱	۴۷۳۸۹	۶۳۳۵۵	۴ مالیات‌های مستقیم بدون مالیات عملکرد نفت
۲۶۸۱۳۴	۲۶۸۱۳۴	۲۶۸۱۳۴	۳۱۸۶۹	۳۱۸۶۹	۳۱۸۶۹	۵ مالیات عملکرد نفت
۴۷۶۷۲	۴۹۴۳۱	۴۸۲۶۸	۴۱۵۴۵	۳۱۳۸۷	۳۷۶۸۰	۷ مالیات بر واردات
۱۷۳۷۹	۱۹۲۶۹	۱۳۲۷۵	۱۴۰۰۴	۱۰۷۱۴	۱۱۰۰۰	۸ مالیات بر کالاها و خدمات
۲۳۵۲۱	۲۳۵۲۱	۲۳۵۲۱	۲۸۶۸۲	۲۸۶۸۲	۲۸۶۸۲	۱۰ سود علی‌الحساب سهم دولت از ارزش نفت خام تولیدی
۳۴۸۱۲	۳۸۵۹۳	۳۹۸۰۴	۲۸۰۶۲	۲۹۱۶۹	۲۹۵۸۳	۱۱ سایر
۱۶۱۶۴۷	۱۶۵۲۲۶	۱۶۵۲۲۶	۱۸۱۱۳۶	۱۸۱۱۳۶	۱۸۱۱۳۶	۱۳ صادرات نفت خام
۲۲۲۹	۲۲۲۹	۲۶۳۹	۲۲۲۹	۱۴۰۴۸	۱۶۱۷۷	۱۴ سایر اقلام واکزاری دارایی‌های سرمایه‌ای
						()
۴۱۸۷۵۰	۴۶۱۶۴۲	۳۷۹۰۰۰	۳۳۵۳۹۴	۳۳۴۳۷۳		۱۶
۱۱۱۱۵۴	۱۱۷۳۶۶	۱۸۴۶۱۸	۸۶۵۶۹	۹۴۶۴۱		۱۷
۵۴۰۵۲	۵۴۰۵۲	۵۴۰۵۲	۳۰۵۵۳	۳۰۵۵۳	۳۰۵۵۳	۱۸ انتقالات سرمایه‌ای به شرکت‌های دولتی
۵۷۱۰۲	۶۳۳۱۴	۱۳۰۵۶۶	۵۶۰۱۶	۶۴۰۸۸	۱۰۶۱۰۶	۱۹ سرمایه‌گذاری دولت
-	-	-	-	-	-	

* شامل شفاف‌سازی حامل‌های انرژی نمی‌شود.

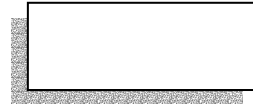
** براساس نسبت ثابت (برابر با سال ۱۳۸۳) اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای به تولید ناخالص داخلی به قیمت‌های ثابت ۱۳۷۶ برای سال‌های ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ به ترتیب رشد اقتصادی ۵/۵ و ۵/۵ و نرخ تورم ۲۹/۵ و ۲۸/۸ به دست آمده است.

*** منظور از وضعیت مطلوب وضعیتی است که افزایش در خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی ناشی از استفاده از درآمدهای نفتی مازاد بر تقاضای ارز بازار (بدون صادرات نفت خام) صفر باشد. در این حالت، استفاده از درآمدهای نفتی در

بودجه ۲۳/۶ میلیارد دلار، نرخ رشد نقدینگی ۲۴/۱ درصد، نرخ تورم ۱۵/۹ درصد، واردات کالا برحسب فوب ۵۱/۵ میلیارد دلار به دست می‌آید.

	()	()		()	
				()	۱
۲۰۲٫۱۶۹	—	—	۱۵۹٫۷۴۲		۲
					۳
۶۳٫۳۵۵	—	—	۶۳٫۳۵۵	مالیات‌های مستقیم بدون مالیات عملکرد نفت	۴
۳۱٫۸۶۹	۱۳٫۷۴۴	—	۱۸٫۱۲۵	مالیات عملکرد نفت	۵
					۶
۳۷٫۶۸۰	—	—	۳۷٫۶۸۰	مالیات بر واردات	۷
۱۱٫۰۰۰	—	—	۱۱٫۰۰۰	مالیات بر کالاها و خدمات	۸
					۹
۲۸٫۶۸۲	۲۸٫۶۸۲	—	—	سود علی‌الحساب سهم دولت از ارزش نفت خام تولیدی	۱۰
۲۹٫۵۸۳	—	—	۲۹٫۵۸۳	سایر	۱۱
					۱۲
۱۸۱٫۱۳۶	۴٫۳۹۸	۴۲٫۴۴۴	۱۳۴٫۲۹۴	صادرات نفت خام	۱۳
۱۶٫۱۷۷	—	۱۳٫۱۰۰	۳٫۰۷۷	سایر اقلام واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای	۱۴
				()	۱۵
۳۰٫۵۵۳	—	—	۳۰٫۵۵۳	انتقالات سرمایه‌ای به شرکت‌های دولتی	۱۸
۱۰۶٫۱۰۶	—	۲۳٫۶۸۰	۸۲٫۴۲۶	سرمایه‌گذاری دولت	۱۹
-			-		۲۰

* شامل شفاف‌سازی حامل‌های انرژی نمی‌شود.

۱. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۲، اسفند ۱۳۸۳.
۲. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، خلاصه تحولات اقتصادی کشور ۱۳۸۳، اداره بررسی‌ها و سیاست‌های اقتصادی، تیر ۱۳۸۴.
۳. وزارت امور اقتصادی و دارایی، گزارش مالی دولت، سال ۱۳۸۳، نه ماهه ۱۳۸۴.
۴. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، نماگرهای اقتصادی شش ماهه دوم، سال ۱۳۸۴.
۵. دفتر مطالعات برنامه و بودجه، طراحی یک الگوی تعادل عمومی قابل محاسبه برای اقتصاد ایران به منظور تحلیل سیاست‌های بودجه‌ای (با استفاده از RMSM-X)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، اردیبهشت ۱۳۸۲.
۶. دفتر مطالعات برنامه و بودجه، تحلیل اثر برخی سیاست‌های بودجه‌ای بر متغیرهای کلان در اقتصاد ایران (با استفاده از RMSM-X)، اسفند ۱۳۸۲.
۷. دفتر مطالعات برنامه و بودجه، پیش‌بینی عملکرد بودجه ۱۳۸۴ و اثر آن بر اقتصاد ملی، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، بهمن ۱۳۸۳.
۸. خیابانی، ناصر، تعیین رژیم‌های وارداتی در اقتصاد ایران براساس الگوهای عدم تعادل و رگرسیون‌های سویچی، پژوهشنامه بازرگانی، فصلنامه شماره ۱۲، ۱۳۷۸.

9. RMSM-X Reference Guide, Development Data Group, the International Economic Development, World Bank, October, 1996.

:

درباره لایحه بودجه سال ۱۳۸۵ کل کشور (۱۰): پیش‌بینی عملکرد بودجه ۱۳۸۵ و اثر آن بر اقتصاد ملی (ویرایش اول)
Report Title: Budget Bill 2006/07: Projection of Government Budget and Impact on National Economy

: مطالعات برنامه و بودجه

: شاهین جوادی

: محمد قاسمی

: کمیسیون برنامه و بودجه

:

۱. مدل اقتصاد کلان (Macroeconomic Model)

۲. اقتصاد ایران (Iranian economy)

:

در انتهای گزارش درج شده است.